

Veerkracht bij ouderen: meer dan het op het eerste gezicht lijkt

Milou Angevaare

De levensverwachting van mensen over de hele wereld neemt toe. Deze toename in levensverwachting leidt echter ook tot een toename in het aantal jaren dat ouderen leven met chronische ziekten. De realiteit van ouder worden behelst voor de meeste ouderen ook het ervaren van gezondheid-gerelateerde tegenslagen zoals ziekte, handicap, en/of cognitieve beperking, maar ook sociale tegenslagen zoals eenzaamheid en verlies.

Recent is de focus van onderzoek enigszins verlegd van de behandeling van ziektes en levensverlenging naar het verbeteren van het welzijn in de toegevoegde jaren. Gezien de realiteit van het voorkomen van tegenslagen in deze extra jaren, is het belangrijk om te onderzoeken hoe welzijn bereikt of behouden kan worden ondanks deze tegenslagen. Het onderzoeken van veerkracht (resilience), dat in de basis bestaat uit een vorm van tegenslag en een positieve reactie op deze tegenslag, kan daarom een belangrijke rol spelen in het bereiken van dit doel. In het proefschrift *“Veerkracht bij ouderen: meer dan het op het eerste gezicht lijkt”* verkennen we het construct (begrip) veerkracht en de toepassing daarvan in onderzoek en de (gezondheids)zorg voor ouderen. Daarmee streven we om bij te dragen aan de helderheid en toepasbaarheid van het construct veerkracht in onderzoek bij ouderen. Dit doen we door het in kaart brengen van de visie van verschillende belanghebbenden op het construct veerkracht en door het toepassen van veerkracht op twee verschillende casussen in het proefschrift.

Zowel onderzoekers als ouderen zelf beschreven in eerste instantie veerkracht als een persoonlijkheidseigenschap. Echter, uit zowel het conceptuele onderzoek naar veerkracht bij ouderen en de uitgebreide beschrijvingen van ouderen over hun herstel na COVID-19 bleek dat (hun) veerkracht veel meer behelst dan alleen een persoonlijkheidseigenschap. De resultaten van dit proefschrift laten zien dat het mechanisme van veerkracht een complex, dynamisch en contextueel proces is waarbij factoren op verschillende niveaus betrokken zijn (zie het raamwerk van

veerkracht hiernaast). Omgevings- (sociale) factoren lijken van groot belang voor veerkracht van ouderen in het kader van verschillende stressoren in verschillende contexten.

Uit de studies beschreven in het proefschrift blijkt dat veerkracht een waardevol construct voor onderzoek bij ouderen is vanwege: 1. de positieve connotatie, 2. de dynamische integratie van stressoren en 3. de veelzijdigheid ervan. De dynamische rol van veerkracht factoren gedurende de levensloop en het belang van omgevingsfactoren voegen specifiek veel waarde toe aan het construct veerkracht omdat ze suggereren dat veerkracht factoren beïnvloedbaar zijn, ook door middel van een interventie bijvoorbeeld. Uit onder andere groepsgesprekken met verschillende wetenschappers en zorgprofessionals bleek dat toekomstig veerkracht onderzoek kan bijdragen aan de (gezondheids)zorg voor ouderen door: het identificeren van veerkracht factoren als mogelijke aangrijpingspunten voor interventie; de ontwikkeling van (klinische) voorspellers van veerkracht voor klinische beslisvorming en persoonsgerichte zorg; en de ontwikkeling van instrumenten voor het in kaart brengen van individuele veerkracht factoren voor het opstellen van een persoonlijk behandelplan. Om deze toepassingen mogelijk te maken is het van belang voor toekomstig onderzoek om een valide veerkracht meetmethode/operationalisatie toe te passen. Deze meetmethode moet het conceptuele raamwerk van veerkracht (gebaseerd op de overeenstemming binnen de conceptuele literatuur) weerspiegelen door het meten van veerkracht op een dynamische manier met aandacht voor de omgeving, en passend zijn voor het doel en context waar in het wordt toegepast.

Het volledige proefschrift, inclusief Nederlandse samenvatting, is te downloaden via: <https://research.vu.nl/en/publications/resilience-in-older-adults-more-than-meets-the-eye-a-conceptual-a>.